

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

4. Чорней С. В. Поняття суб'єкта злочину. Науковий вісник Чернівецького університету. 2012. Вип. 618. С. 125–128.
5. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар / під ред. Є. Л. Стрельцова. Харків : Одисей, 2005. 864 с.
6. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар / відп. ред. Є. Л. Стрельцов. Видання восьме, перероблене та доповнене. Харків : Одисей, 2012. 904 с.
7. Терентьев В. І. Загальне поняття спеціального суб'єкта та його класифікація // Актуальні проблеми політики : збірник наукових праць ОНЮА. – Одеса, 2000. – Вип. 8. – С. 185–188.
8. Андрушко П. П. Злочини проти виборчих прав громадян та їх права брати участь у референдумі: кримінально-правова характеристика : монографія. Київ : КНТ, 2007. 328 с.
9. Андрейко Ю. О. Проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування одержання неправомірної вигоди в кримінальних провадженнях про підкуп виборців. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Вип. 1 (26). С. 202–207.
10. Кострицький В. В. Кримінально-правова характеристика підкупу виборця або учасника референдуму : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Северодонецьк, 2018. 250 с.
11. Нековаль Є. І. Поняття підкупу в складі кримінального правопорушення, передбаченого ст.160 КК України. «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 9 грудня 2022 року). Укладачі: Є. Л. Стрельцов, В. П. Кедик. Відп. редактор Є. Л. Стрельцов. Одеса : ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальне правопорушення, суб'єкт правопорушення.

Key words: criminal law, criminal offence, subject of the offence.

ПАВЛОВА ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального права*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Технічний прогрес призвів до радикальних змін у світі. Розвиток інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) торкнувся всіх сфер суспільного життя, включаючи економіку, політику, соціальні питання та культуру, об'єднавши їх у рамках становлення інформаційного суспільства. Це є результатом інформаційної революції, яка запровадила світ в епоху інформаційного суспільства, тобто суспільства, в якому інформація є ключовим продуктом, а знання неодмінним багатством. Важливим наслідком такого стану справ є планомірне

підвищення значення інформаційної безпеки. Значний прогрес, досягнутий у розвитку та впровадженні новітніх інформаційних технологій та телекомунікацій, спричинив як позитивні, так і негативні наслідки. Зокрема, ІКТ потенційно можуть негативно позначитися на цілісності інфраструктури держав, представляти загрозу для їхньої безпеки, у цивільній, так і у військовій сферах, можуть бути використані з метою, несумісною із завданнями підтримки міжнародної стабільності та безпеки.

Метою публікації є розгляд системи кримінально-правових засобів правового захисту інформаційної безпеки, передбачених кримінальним законодавством України.

Наразі склалася ситуація, коли до безпеки відносять майже все, що пов'язане з обороною та безпекою, включаючи базові політичні, психологічні, соціологічні, правові питання, а також розглядається у площині етики, деонтології. Інформаційна безпека – це практика захисту інформації шляхом зниження інформаційних ризиків. Узагальненим визначенням поняття інформаційної безпеки є її розуміння як сукупність дій, методів, процедур, що вживаються уповноваженими особами, спрямованими на забезпечення цілісності збираних, збережених та оброблюваних інформаційних ресурсів шляхом їх захисту від небажаного втручання, несанкціонованого розголошення, зміни, знищення тощо. Вона включає захист особистої інформації, фінансової інформації, державної секретної інформації, конфіденційної інформації, що зберігається як у цифровій, так і у фізичній формі.

Ефективна інформаційна безпека потребує комплексного та міждисциплінарного підходу, тобто її забезпечення не лише технічними, але й правовими засобами. Тому із розвитком ІКТ все більше уваги приділяється розробці правових механізмів їх регламентації, зокрема, питанням технічної архітектури, що забезпечує функціонування глобального Інтернету, інформаційній безпеці, а також протидії негативним проявам цього процесу. З цього приводу цікавим є досвід створення відкритих баз даних, які розміщуються на загальнодоступних платформах, з метою інформування світової спільноти щодо питань правового забезпечення інформаційної безпеки у різних країнах. Однією з таких платформ є ISO 27001 або ISO 22301 [1], де можна знайти відомості з більшості країн щодо законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють дану сферу. Функціонування інформаційного простору в Україні регламентується значною кількістю нормативно-правових актів, серед яких КК України, КПК України, законів України «Про медіа» «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», Стратегією кібербезпеки України, низкою міжнародних угод тощо.

У механізмі правової охорони інформаційної безпеки важливе місце посідає застосування засобів кримінально-правового захисту. Кримінальні правопорушення проти інформаційної безпеки значною мірою впливають на порядок взаємодії суб'єктів інформаційних відносин, що спричиняє суспільно небезпечні наслідки у вигляді заподіяння значної шкоди інтересам як особи, так і суспільним і державним

інтересам. У кримінальному законодавству України створено систему норм з охорони інформаційної безпеки, які визначають як «сукупність встановлених КК норм захисту недоторканності приватного життя фізичних осіб, недоторканності приватного життя юридичних осіб, організації та державної таємниці [2, с. 287].

Кримінальні правопорушення, що посягають на інформаційну безпеку, містяться у різних розділах Особливої частини КК України, тобто вони мають різний родовий об'єкт посягання. Наприклад, це посягання на державну таємницю, службову таємницю, особисту таємницю, банківську та комерційну таємницю, професійну таємницю, слідчу таємницю та інші види таємниці, що охороняється законом, а також кримінальні посягання, відповідальність за які передбачена розділом XVI «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» [3], зокрема: «несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку» (ст. 361); «створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут» (ст. 361/1); «несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації» (ст. 361/2); «несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї» (ст. 362); «порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється» (ст. 363); «перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку» (ст. 363/1).

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» кримінальні правопорушення у кіберпросторі визначаються як «суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України» [4]. До найбільш характерних рис кримінальних правопорушень у цій сфері відносять «підвищену скритність скоєння кримінального правопорушення; транскордонний характер кримінальних правопорушень у кіберпросторі, при якому злочинець, об'єкт кримінально протиправного посягання і потерпілий можуть перебувати на територіях різних держав; можливість скоєння кримінального правопорушення в автоматизованому режимі в декількох місцях одночасно; необізнаність потерпілих про те, що вони піддалися кримінально-протиправному впливу; дистанційний характер

кримінально-протиправних дій в умовах відсутності фізичного контакту злочинця і потерпілого; неможливість запобігання і припинення кримінальних правопорушень даного типу традиційними засобами [5].

Отже, нині в Україні створено механізм правового захисту інформаційної безпеки, якій складається з двох блоків: нормативно-правових актів, що регулюють дану сферу; інституційного механізму, на який покладено питання прастастосування та державної політики у сфері інформації. Система кримінально-правових засобів, спрямованих на захист інформаційної безпеки, містить значну кількість кримінально-правових норм, що визначають підстави притягнення до кримінальної відповідальності за визначені порядки створення, збирання, отримання, зберігання, використання, розповсюдження, охорони та захисту інформації, які розміщені у різних розділах КК України.

Список використаних джерел:

1. Laws and regulations on information security and business continuity by country. URL: <https://advisera.com/27001academy/knowledgebase/laws-regulations-information-security-business-continuity/>
2. Criminal And Legal Protection Of Information Relations / O. Manzhai, Yu. Kuryliuk, I. Miroshnykov, M. Syiploki, V. Vazhynskyi. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22. № 5. P. 284–288.
3. Кримінальний кодекс України: прийнятий 05.04.2001 у редакції від 28.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>
5. Думчиков М. О. Порівняльний аналіз кримінально-правової охорони кіберпростору країн Балтії та України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 1. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_1/12.pdf

Ключові слова: інформаційна безпека, кібербезпека, кримінально-правові засоби, комп'ютерні кримінальні правопорушення, державна таємниця, конфіденційність.

Key words: information security, cyber security, criminal legal means, computer criminal offenses, state secrets, privacy.

ПОЛІЩУК ЯНА РОМАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального права*

ВІКТИМБЛЕЙМІНГ: ПОНЯТТЯ ТА ЙОГО ПРОЯВИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Проблема домашнього насильства ніколи не втрачала своєї актуальності, адже сім'я виступає основою побудови суспільства в цілому. Насильство руйнує злагоду і гармонію в сім'ї, призводить до психологічних проблем у жертви та є однією з передумов виникнення злочинності.

Павлова Олександра Сергіївна Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки	259
Поліщук Яна Романівна Віктимблеймінг: поняття та його прояви в сучасному суспільстві	262
Радковська Ірина Сергіївна До питання відповідальності та покарання за деякі кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту . . .	265
Таратінов Юрій Миколайович Щодо видів кримінально-протиправних посягань	269
Яковенко Анастасія Валеріївна Основні ознаки кримінального права в умовах воєнного стану	271

СЕКЦІЯ 21

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Підсекція 1

Проблеми кримінального процесу в умовах воєнного стану	274
---	------------

Аркуша Лариса Ігорівна «Таємні» операції у протидії організованій злочинній діяльності в Україні	274
Аленін Юрій Павлович, Мурзановська Аліна Владиславівна Правосуддя під час воєнного стану в Україні: окремі проблемні питання	277
Торбас Олександр Олександрович Висновок спеціаліста як джерело доказів у кримінальному процесі	281
Білокінь Руслан Михайлович Деякі проблеми реалізації принципу змагальності у кримінальному процесі	283
Волошина Владлена Костянтинівна, Пожар Вадим Георгійович Забезпечення права на переклад у контексті реалізації права на справедливий суд	287
Габлей Наталія Григорівна, Безносьюк Олег Петрович Право обвинуваченого на зупинення судового провадження у зв'язку з мобілізацією	290